

« Episcopi, per auctoritatem quam habet a iure communi ». Hoc tamen tertio modo sepultura gentilitia, quae praebeat iura supra indicata, nunquam constitueretur. Hodie autem leges civiles attendendae essent, ut per se patet.

CAPUT VII.

De iurisdictione parochorum circa sacramenta et sepulturam in pluribus casibus speciali animadversione indigentibus.

803. *Quid de iurisdictione parochi circa simplices sacerdotes?* Hi subiiciuntur iurisdictioni parochi sicut caeteri parochiani; et solum excipitur communio paschalis, dummodo Missam celebrent.

804. *Quid de iurisdictione parochi circa canonicos?* Hi quoque subiiciuntur iurisdictioni parochi. Attamen, praeter communionem paschalem, excipitur etiam sepultura, quae ad Cathedralis vel Collegiatam pertinet, remanente in parochi iure ad associationem (iuxta dicta n. 780) et ad quartam funebrem (S. R. C. *Decr.* 2441 ad 11). Viatici et Extremae Unctionis administratio de iure communi spectat ad parochum. Si tamen adesset consuetudo legitime praescripta ut canonici (sive titulares sive solum honorarii) haberentur tamquam prorsus exempti a iurisdictione parochi (prout in Gallia); tunc iura omnia ad Capitulum spectarent (Cf. Acta III. 127).

805. *Quid de administratione Sacramentorum Episcopo aegrotanti?* Haec administratio non ad parochum, sed ad primam dignitatem Capituli spectat (*Caerem. Epp.*); et in hoc consuetudinem in contrarium valere non posse, dicit Bouix (*De Par. IV. III in fin.*).

806. *Quinam a iurisdictione parochi sunt exempti?* Qui auctoritate sive Pontificis sive Episcopi ab eadem subtracti fuerint, ut contingit speciatim in Regularibus.

807. *Quid de iuribus parochi circa peregrinos, circa illos scilicet qui in illius paroecia nec domicilium nec quasi-domicilium habent, sed alibi illud retinent, et proinde vagi non sunt?* Imprimis pro quaestione ista, et maxime pro sequentibus, expedit ut recolantur notiones, quae supra (n. 425-449) expositae fuerunt. Quoad peregrinos autem, en quomodo iurisdictione parochi se habet.

I. Parochus ius non habet ut ipsi pro communione paschali ad illius paroeciam accedant; quum enim non sint eiusdem parochiani, praecepto paschali satisfacere debent vel in paroecia propria, si possint, vel ubi volunt. S. Lig. (*VI n. 240. 9 et n. 300. 2.*)

II. Quoad sacramenta poenitentiae et matrimonii, omnia sunt clara ex dictis suo loco.

III. Quoad Viaticum, et Extremam Unctionem; administratio horum sacramentorum, si proprius peregrini parochus non adsit, aut commode accersiri nequeat, spectat exclusive ad parochum loci. Ratio est quia tunc ille fit parochus necessitatis et in suo territorio quoad Sacramentorum administrationem et curam animarum ius habet exclusivum, iis dumtaxat exceptis, quae, sive ex privilegio sive ex consuetudine, ab aliis sacerdotibus, eo quoque irrequisito, fieri possunt (quod in casu non verificatur). Patet 1° ex C. Ecclesias (*Decreti II. XIII. 1*) ubi dicitur: « Nullus alterius parochiae terminos aut ius invadat ». Patet 2° ex C. In Ecclesiis (*Decretal. III. xxxviii*), ubi dicitur: « In Ecclesiis, ubi monachi habitent, populus per monachum non regatur, sed capellanus etc. ». Patet 3° quia ad Viaticum administrandum ut plurimum opereretur processionaliter et cum cruce procedere, quod (exceptis casibus consuetis) aliis non licet, et parochi soli in sua paroecia exclusive competit, nisi Episcopus aliter determinet (Cf. Lambertini *Inst. CV. 49. 52*).

808. Idque verum esset quamvis moribundus esset in monasterio Regularium, ut patet ex Decreto S. C. C. (*19 Sept. 1637 apud Ferraris v. Sepultura n. 26*) se-

quentis tenoris: Quidam miles occasione infirmitatis diver-
 « tit in monasterium Regularium, ibique ab iisdem Sacra-
 « mentum Eucharistiae pro Viatico et Extremam Unctio-
 « nem recepit, et exinde obiit; paroco, intra cuius paroe-
 « ciae fines Monasterium extitit, reluctantem. Quaeritur:
 « An administratio huiusmodi Regularibus esset permissa?
 « S. C. respondit: Non esse permissam ». Vide etiam eun-
 « dem Ferraris (*l. c. n. 72*).

809. Si autem proprius peregrini parochus adesset aut
 commode accersiri posset; tunc de iure communi horum
 Sacramentorum administratio ad illum spectaret, unde
 apud Acta (*XIV n. 353*) legitur: « Parochi officium et
 « iurisdictionem haud esse territorio, sed parochianorum
 « personis affixam; ex quo fit ut parochus, dum omne
 « ius habet in parochianum suum, quocumque ierit, nullum
 « vero ius habeat in propria paroecia super alienum paro-
 « chianum ». Caeterum hoc valet, inspecto iure communi.
 In praxi enim inspicere debet consuetudo localis. Sic, v. g.
 apud nos parochi in paroecia sua administrare solent Sa-
 cramenta omnia moribundis alienae paroeciae, quamvis
 eorum parochus vicinus esset. Haec consuetudo, quae valde
 diffusa esse videtur, est bona et legitima; quandoquidem
 ex ea, propter magis promptam et expeditam Sacramento-
 rum administrationem, salus animarum non detrimentum
 sed lucrum habet. Haec autem melius patebunt ex dicen-
 dis infra.

IV. Quoad sepulturam, videndum an cadaver peregrini
 defuncti possit necne ad propriam parochialem deferri
 commode. Si possit, tunc ad illam deferri debet; sin mi-
 nus, ubi mors accidit, sepeliendum erit. Patet ex Cap. *Is
 qui De Sepulturis in VI*, dicente: « Is qui habet domi-
 « cilium in civitate vel castro, quando ad villam ruralem
 « se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exercent
 « in eadem, si non electa sepultura decedat ibidem, non
 « in Ecclesia dictae villae, sed in sua parochiali (vel in ea
 « potius in quo maiorum ipsius ab antiquo sepultura ex-

« titit) sepeliri debet; dummodo absque periculo ad ipsam
 « valeat deportari ». Aliqui dicunt peregrinos sepeliendos
 esse in Cathedrali, et fundantur in quadam resolutione S.
 C. Epp. et Reg. sequentis tenoris: « Etiam circumscripta
 « consuetudine, advenas et pertranseuntes in Cathedrali-
 « bus; et reliquos in parochia intra cuius fines obierint,
 « si per aliquod tempus habitaverunt, esse sepeliendos »
 (apud Ferraris v. *Sepultura n. 22*). Sed, nisi loci con-
 suetudo ita ferat, hoc attendi non debere videtur. Cano-
 nistae enim passim vel dicunt absolute, peregrinos se-
 peliendos esse in parochiali ubi decedunt (Cf. Reiffenst.
*III. xxviii. 27, Vecchiotti II. § 61, Zitelli I. V. iv § 4
 etc.*); vel dicunt standum esse consuetudini (Cf. Ferraris
l. c. Schmalzgr. III. iii. xxviii. 41 etc.); et novissime
 apud Acta (*XVII. 482 in not.*) legitur: « Ex nullo ca-
 « pite iuris competere Capitulis Cathedralium funera pe-
 « ragere pro peregrinis et advenis; ideoque solam con-
 « suetudinem, ubi invaluit, effecisse ut peregrinorum et
 « advenarum funera a Cathedralis paroco expleri vale-
 « rent praelative ad alios civitatis parochos ». Cf. etiam
 eadem Acta (*Vol. III pag. 42*).

810. *Sed qaandonam iudicandum erit quod cadaver
 sine periculo ad propriam parochialem (vel ad sepultu-
 ram electam aut maiorum etc.) deportari nequeat?*

I. Si familia defuncti mediis extraordinariis (v. g. via
 ferrea) uti vellet ad cadaver illuc deferendum, parochus
 loci id impedire nequiret; tunc enim, ut dicitur apud Acta
 (*XI. 498 in not.*), « distantia obstaculum non affert ut
 « cadavera ad propriam deferantur sepulturam ».

II. Praescindendo ab hoc casu, standum est legibus sy-
 nodalibus vel episcopalibus, si adsint (Cf. D'Annibale
I. 112 not. 17).

III. Deficientibus autem legibus synodalibus, ordinarie
 standum erit sententiae magis receptae, quae dicit, peri-
 culum adesse non censi si per iter unius diei, aut vi-
 ginti miliariorum translatio fieri possit. Acta (*XI. pag.*

497). Circumstantiae tamen tales esse possent ut iudicium viro prudenti relinqui debeat (Cf. Ferraris v. *Sepultura* n. 41 et De Angelis III. xxviii. 40).

811. *Si parochus cadaver peregrini in sua Ecclesia sepulturae mandasset, tenereturne ad aliquid erga verum defuncti parochum?* Videndum an illegitime, an vero legitime ita se gessisset. Si illegitime, tunc omnia funeris emolumenta eidem restituere teneretur. Si vero legitime, tunc (nisi de contraria consuetudine constet) quartam funebrem eidem rependere debet.

812. Iure scripto de quarta in hoc casu solvenda (quod sciam) nihil habetur. Quod tamen generali iure consuetudinario rependi debeat, patet 1. ex Statuto Cleri Romani (apud De Angelis III. xxviii. 40), ubi dicitur: « Pro funere illius qui ab Urbe profectus, quin domicilium amiserit, alibi decesserit, parochum Urbis, cui suberat defunctus, quartam funeris repetere a parochi loci, ubi decessit... Parochos Urbis integra sua facere emolumenta pro funere cuiusque hospitis; etsi in Urbe defunctus ad aliam regionem sepeliendus transferatur, quin alteri quarta funeris debeatur iuxta vetustissimum Urbis privilegium ». Patet 2. ex Canonistis, qui passim dicunt quartam in hoc quoque casu esse solvendam. Cf. Ferraris (v. *Quarta* n. 7), Schmalzgr. (III. iii. xxviii. *De sepult.* 84), Barbosa (*De par.* III. xxv. 26), Vecchiotti (II. § 61), De Angelis (l. c.) etc. Patet 3. quia ratio quae viget in aliis casibus, de quadam scilicet compensatione danda illi Ecclesiae in qua defunctus dum vivebat coelesti pabulo refecti consuevit (*Decretal.* III. xxviii. *Cap. I.*), in isto quoque viget. Alicubi tamen certe consuetudo est ut nihil solvatur. Vide Lambertini (*Inst. C. V. n. 44.*)

813. *Si peregrini cadaver ad suam parochialem vel ad aliam Ecclesiam pro funere, vel ad coemeterium sine funere, deferri deberet, tunc quid iuris esset parochi, in cuius paroecia mors evenit?*

I. Quamvis forte ipse extrema Sacramenta defuncto administrasset, non exinde ius acquireret ad quartam funebrem, quae non iam pro accidentali assistentia in morte praestita; bene vero (ut mox supra dicebam) pro coelesti pabulo in vita subministrato de iure debetur.

II. Quoad cadaveris autem associationem ad Ecclesiam tumultantem vel ad coemeterium, haec de iure communi ad proprium defuncti parochum (non vero ad parochum loci) ex integro spectat. Patet apertissime ex resolutione S. C. C. (14 Maii 1881 Bononien. apud Acta XIV. 346) et ex Lambertino (*Inst. CV. 46*), Scarfant. (*ad Ceccop.*

Addit. 48 n. 56) etc. Ratio est quia ex una parte parochus proprius iurisdictionem in parochianum etiam extra paroeciam peregrinantem, habere non cessat; et ex alia ingressus ad paroeciam alienam pro cadavere associando (etiam cum clero et cruce elevata) neque iure neque consuetudine communi interdicitur, atque delatio stolae et elevatio crucis in aliena paroecia tunc est signum iurisdictionis non quoad paroeciam sed quoad parochianum. Excipe 1° Si alicubi privilegia vel consuetudines legitimae in contrarium essent, et parochus loci sive totaliter sive in parte faverent. Excipe 2° Si defuncti parochus ius suum (v. g. propter distantiam) amisisset, aut de illo non curaret; tunc enim associatio ad parochum loci (ubi mors accidit) spectaret. Patet ex resolutione S. C. C. (22 Dec. 1866) Acta (III. 45). Excipe 3° Si privatim, et sine ulla sacerdotum associatione, cadaver ad domum propriam deferri vellet.

814. *Quid de iure parochi quoad sacramenta et sepulturam relate ad vagos?*

I. Quoad sacramenta, parochus nullum ius habet ut vagi, excepto casu infirmitatis, ad illum recurrant; parochiani enim minime sunt. Iis tamen petentibus sacramenta administrare potest, comprehenso matrimonio et habita fide status liberi a Curia Episcopali. Vide supra (n. 438).

II. Dixi, *excepto casu infirmitatis*, si enim vagus infirmus decumberet; tunc administratio Viatici et Extremae Unctionis ad parochum, intra cuius paroeciae fines casus accidit, spectaret exclusive.

III. Sepultura (nisi consuetudo Cathedrali faveret) spectat pariter ad parochum. Si autem vagus sepulturam sibi alibi elegisset, tunc eidem parochi ius ad quartam remaneret. Vecchiotti (II. § 61).

815. *Quid de iure parochi quoad sacramenta et sepulturam relate ad illos, qui in duabus paroeciis duo veri nominis domicilia habent?*

I. In vita isti possunt satisfacere praecepto paschali, atque etiam contrahere matrimonium sive in una sive in alia paroecia pro libitu; et solum de convenientia erit ut paroeciam, ubi actu degunt, eligant. Cf. De Angelis (*IV. III. 4°*) et Gousset (*n. 223*).

II. In morte autem, sacramentorum administratio ad parochum paroeciae, ubi infirmi sunt, spectat.

III. Sepultura pariter spectaret ad parochum in cuius paroecia mors accideret. Ferraris (v. *Sepultura n. 25*).

IV. Si defunctus alibi sibi elegeret sepulturam, tunc quarta funebris inter duos parochos esset dividenda. Patet ex Cap. *Cum quis Sepult. in VI.* dicente: « Cum ab eo qui duo habet domicilia, se collocans aequaliter in utroque, in loco tertio eligitur sepultura: domiciliorum Ecclesiae habebunt inter se dividere portionem canonicam ». Idem dic pro casibus sepulturae gentilitiae, dignitatis, necessitatis etc.

816. *Quid de iure parochi quoad sacramenta et sepulturam relate ad illos, qui in una paroecia domicilium et in alia quasi-domicilium habent?*

I. Quum habens domicilium verum in una paroecia et quasi-domicilium in alia, sit parochianus in utraque; plane sequitur quod *regulariter* in utraque praecepto paschali satisfacere, et matrimonium contrahere possit.

II. Dicit autem Reiffenst. (*IV. III. 63-65*) quod, sicut parochus domicilii, ita quoque parochus quasi-domicilii, etiam extra suae paroeciae territorium, matrimonio valide, et subinde etiam licite (si nempe privatim sine benedictione nuptiali, aut de consensu parochi loci celebretur) assistere posset.

III. Viatici et Extremae Unctionis administratio spectat ad parochum quasi-domicilii, si ibidem infirmus decumbat.

IV. Denique sepultura *regulariter* spectat ad parochum, in cuius paroecia mors accidit. Ferraris (v. *Sepultura n. 23*).

V. Dixi *regulariter*; quandoquidem imprimis, quoad matrimonium (loquendo de licito) et sepulturam, exceptio dari potest casu quo persona habeat verum domicilium *in eadem civitate*, ubi quasi-domicilium habet. Famula, v. g. habet quasi-domicilium apud herum in paroecia A, dum habet quoque suum verum domicilium paternum vel maternum vel fraternum in paroecia B eiusdem civitatis. Qui casus etiam in collegiali, educanda etc. facile contingere potest.

817. De casu isto Bened. XIV. dum esset Archiepiscopus Bononiensis. (*Inst. XXIII, et LXXXVIII*) statuit, matrimonium et sepulturam ad parochum domicilii veri spectare. Fundamentum autem habetur in Statuto Cleri Romani (*C. III. § 21*), ubi decernitur, « familiares et famulos Cardinalium seu aliorum Principum et Praelatorum nec non aliorum quorumcumque, qui habent domum et familiam in alia paroecia (Urbis), ad illam pertinere ». Et in additionibus, ad ipsum statutum (*C. III. § 9*) sequentia decernuntur:

« Si scholastici sint exteri, vel nullum habeant in Urbe domicilium, ad parochiam intra cuius fines situm est collegium, non solum quoad funeralia, sed etiam quoad matrimonia, pertinere statuimus.

« Si vero domicilium in Urbe non habentes, et amicorum vel coniatorum aedes, ratione infirmitatis, aliave quacumque de causa, non derelicto tamen collegio, se transtulerint, ibique decesserint, ad parochiam collegii pertinere declaramus ».

« Hoc idem servandum erit in puellis et aliis, quae educationis vel famularum aedes, aliave quacumque de causa accidentali, in monasteriis aut conservatoriis degunt; quarum cadavera tumulanda esse mandamus in sepulchra maiorum, si habeant, vel in Ecclesia parochiali, intra cuius limites unaquaeque proprium habet domicilium, quatenus absque electione sepulturae decesserint ».

« Si vero sint exterae, vel non habeant in Urbe domicilium, servetur quod de scholasticis supra dictum est, tam in funeralibus quam in contrahendo matrimonio, prout etiam declaratum fuit in Congregatione particulari sub die 19 Ian. 1705 ».

Consonat S. C. C., quae interrogata ab Episcopo Eugubino « An matrimonii famularum assistere debeat parochus domicilii paterni, seu potius alter, in cuius paroecia puellae famulatum praestant? Sub die 24 Maii 1788 respondit: Episcopus per decretum iubeat, ut matrimoniis puellarum, quae famulatum Eugubii praestant, assistat parochus domicilii paterni, materni, fraterni eiusdem puellae, quatenus illud habeant in eadem civitate; si non habeant, assistat parochus domicilii in quo degunt, quatenus in eadem civitate matrimonium contrahant » (apud Vecchiotti *III. § 106 v. Quaeritur*).

Sed haec dispositio (quatenus excludit parochum quasi-domicilii, si persona in eadem civitate verum domicilium habeat) 1. respicitne revera (quoad matrimonium) solum licitum? 2. estne lex particularis, an vero universalis? Ad primum, recte respondent Vecchiotti (*l. c.*) et Berengo (*n. 126 v. Patet*) respicere solum licitum. Ad secundum, communiter censent quod agatur de lege universali, quatenus scilicet consuetudo Urbis (sub oculis Pontificis) expressa in statuto Cleri Romani efformat interpretationem authenticam, quae pro regula in toto orbe deservire debet. Vide Pallottini (v. *Matrim. § XV. n. 278*).

818. Exceptiones etiam dari possunt quoad satisfactionem praecepti paschalis et administrationem Viatici et Extremae Unctionis, si forte persona sit in loco a iurisdictione parochi exempto, vel sub clausura etc.

Sed haec omnia, veniendo magis ad particularia, maiori explicatione indigent.

819. *Quid itaque de iuribus parochi quoad sacramenta et sepulturam relate ad infirmos in nosocomiis:*

famulos; collegiales; seminaristas; orphanos degentes in orphanotrophiis; puellas expositas; infantes apud nutrices; milites, carcere detentos; Regulares cum votis solemnibus; educandas sub clausura; alias personas degentes apud Regulares vel Moniales; personas adscriptas piis congregationibus et collegialiter viventes sine votis solemnibus; et denique relate ad cadavera, quae deferuntur ad stationem ferroviariam, ut sepeliantur in coemeterio civitatis? Ad clare et accurate respondendum, singula seorsim considerari debent.

820. *Quid de iurisdictione parochi relate ad infirmos aliosque degentes in nosocomiis?*

I. Si nosocomium non esset exemptum, scilicet sacerdotem (vulgo *capellanum*) quasi-parochi munere fungentem non haberet (prout speciatim in parvis oppidis contingere solet), tunc nosocomium ipsum cuilibet domui privatae aequiparatur. Solum notandum esset quod infirmi in illo recepti (utpote qui ordinarie nec perpetuo nec pro maiori anni parte haberent intentionem ibi permanendi) ordinarie tamquam peregrini considerari debent. Hinc, de iure communi et praescindendo a contraria consuetudine, atque etiam praescindendo a casu necessitatis, quoad illos Sacramenta et sepultura spectarent ad proprium uniuscuiusque infirmi parochum. Bene scripsit Scarfantionius (*Addit. XLVIII n. 15*). « Qui erant parochi eorum ante infirmitatem, cuius causa delati fuerunt ad hospitale, adhuc remanent parochi proprii eorundem infirmorum; ideoque de iure, cessante exemptione hospitalis, tenerentur singulis suis parochianis infirmis in eodem hospitali administrare Sacramenta, eosque sepelire ». Sane iurisdictione parochorum quoad suos parochianos est personalis, eosque sequitur ubicumque degant. Caeterum parochus loci (in cuius scilicet paroecia adsit hospitale non exemptum) iurisdictionem haberet 1° quoad Sacramenta et sepulturam si ageretur de chronicis et inservientibus, ratione scilicet domicilii aut quasi domicilii; 2° quoad Viaticum et Extre-

nam Unctionem, si parochus proprius advocari nequiret, tunc enim parochus loci evaderet parochus necessitatis; 3° quoad sepulturam si paroecia defuncti nimis distaret, soluta quarta parochi proprio; 4° quoad dicta Sacramenta Viatici et Extremae Unctionis, si, contra ius commune, in Dioecesi adesset consuetudo ut peregrinis moribundis semper parochus loci illa ministraret, quo casu solet etiam adesse consuetudo ut parochus sive solus sive simul cum proprio defuncti parochi cadaver associet.

II. Sed ut plurimum (et maxime in magnis civitatibus) nosocomia provisa sunt propriis capellanis simulque sunt exempta a iurisdictione cuiuslibet parochi; unde nemo, invito capellano, se ingerere posset. Haec provisio et exemptio tunc est prorsus necessaria, et proinde (ut ait De Luca *De Par. D. XXIII n. 11*) merito inducta fuit « ob magnam confusionem alias resultantem circa sacramentorum administrationem quam frequentius ex improviso et quacumque hora, etiam de nocte, facere oportet, si pro singulis infirmis diversarum parochiarum, etiam distantium, convocare oporteret parochos proprios, quod esset impracticabile », nimis scilicet, tum quoad nosocomia tum quoad parochos ipsos, res incommoda foret et in damnum animarum redundaret. Minor esset difficultas si accurrere deberet parochus loci; sed, attenta multitudine infirmorum et frequentia casuum urgentissimorum, maxime expedit ut sacerdos in hospitali ipso die noctuque residens, atque ab aliis curis solutus, semper in promptu sit. Haec autem exemptio non ubique aequali modo se habet; sed ex tenore decreti vel ex consuetudine patebit ad quaenam extendatur. Ordinarie extenditur solum ad Sacramenta Eucharistiae et Extremae Unctionis atque ad commendationem animae; sed alicubi extenditur etiam ad celebrationem matrimonii pro casibus urgentibus, vel etiam ad sepulturam sive cum funere in ipsa nosocomii Ecclesia celebrando (et solvendo quartam, prout de iure), sive cum associatione cadaveris ad publicum coemeterium. Vide Be-

rengo (*Enchirid. n. 37*) et Leurenium (*For. benef. Sect. III, C. II. q. CCCCLII n. 6*). Si autem exemptio non extendatur ad sepulturam, tunc (quoad illam) standum esset regulis iuris communis quae parochis propriis defunctorum favent (Cf. Decretum S. C. C. 14 Maii 1881 apud Acta XIV p. 346), idque nedum relate ad funus sed etiam relate ad associationem cadaveris, nisi circa hanc ultimam adesset consuetudo quae parochi loci faveret. Et notandum, adesse nosocomia exempta quoad sepulturam, sed solum ita ut habeant ius funeris, non vero ius associationis cadaveris sive ad coemeterium (1), sive ad Ecclesiam a defuncto ipso pro funere electam, et tunc consuetudini sive iuxta sive contra ius commune, standum erit.

III. Hodie solent adesse loca specialia, quae vulgo dicuntur *domus salutis*, in quibus infirmi non iam sunt pauperes qui recipiantur *gratis*, bene vero sunt civilis conditionis qui pensionem et stipendia solvunt. Non levis autem exorta est quaestio et dubitatur an exemptiones, quae nosocomio concessae fuerunt, extendantur ad domum salutis, quae (ut suppono) in illo reperiatur. Mihi videtur affirmandum, quia pro exclusione ratio valida non subsistit. Enimvero 1° domus salutis, ex hoc ipso quod est intra nosocomium, eiusdem partem efformat; privilegium autem concessum toto, intelligitur concessum etiam parti sive praesenti sive futurae; et a fortiori quia haec pars est longe minor, et adagium dicit: *maior pars trahit ad se minorem*. 2° Etiam antequam domus salutis constituerentur, in nosocomiis recipi solebant, personae honestioris conditionis quae pensionem solvebant; et certe ad illas

(1) Antiquitus haec hospitalia (sicut parociae etc.) habebant proprium coemeterium adnexum et proinde associatione faciendae extra illa non indigebant, quae necessaria postea evasit propter distantiam publici coemeterii. Haec tamen circumstantia regulariter nihil immutavit, atque adeo nullum ius in favorem parochorum induxit, qua de re vide Acta (vol. I. pag. 85 et 124). Dixi *regulariter*; practice enim, quoad associationes ad coemeterium, alicubi efformatae fuerunt consuetudines, quae etiam contra ius commune vim legis habent. Vide etiam Leurenium (*Sect. III. C. II. q. CCCCLIII. n. 3*).

quoque exemptiones omnes extendebantur. Si autem hoc novum nomen (*domus salutis*) inventum non fuisset, et nihilominus eadem personae reciperentur, etsi cum frequentia paulo maiori, nulla soborta fuisset quaestio; sed nunquid quia cellae, in quibus iidem infirmi recipiuntur, huiusmodi novo nomine appellantur, hoc sufficere poterit, ut nosocomium quoad illos exemptiones amittere debeat? Minime profecto. 3° Relate ad Sacramenta, rationes in favorem exemptionis et inspecto bono animarum, remanent sicut antea, atque insuper ex facto patet quod res sicut antea procedunt. Relate autem ad sepulturam, ex una parte iactura in damnum parochorum non est magna tum quia infirmus sepulturam pro libitu suo iam eligere posset et ordinarie electurus esset suam parociam; tum quia quarta funebris parociae ipsi semper salva remaneret; et ex alia parte exurgeret scandalum si parochi solum pro sepultura et solum pro divitibus (nempe solum pro lucro, non autem pro labore) sollicitudinem ostenderent. Adde quod certe laederentur iura nosocomii quoad illas civilis conditionis personas quae solvendo pensionem eodem modo receptae et defunctae fuissent in illo, etsi domus salutis (prout nunc est et nunc appellatur) non adfuisset, et quae practice distingui nequeunt ab aliis, quae, si eadem domus minime extitisset, ad nosocomium delatae non fuissent.

821. Caeterum in hoc et in similibus aliis casibus posset adesse necessitas controversias auctoritative componendi; et solum notandum quod ad constituendas exemptiones circa Sacramenta (atque etiam circa matrimonium quoad subditos) sufficit auctoritas Episcopi; sed, circa alia quae iura acquisita laedere possent, beneplacitum apostolicum exigeretur, nec sufficerent conventiones quae absque illo successores ligare nequeunt. Cf. Leurenium (*q. CDLIX*).

822. *Quid de iurisdictione parochi quoad famulos et famulas?*